

Het eeuwige pausdom : rede, gehouden voor de Zouaven- Broederschap "Fidei et Virtuti" te Rotterdam ...

<https://hdl.handle.net/1874/357919>

ct.

8

F. oct.

1478

*Misc theol
8° 1478 //*

HET EEUWIGE PAUSDOM.

~~~~~

R E D E,

gehouden voor de Zouaven-Broederschap „FIDEI ET VIRTUTI” te Rotterdam,
op haar herinnerings-feest der vestiging van den St. Petrus-Stoel
te Rome, den 11 Februari 1872,

DOOR

H. A. DES AMORIE VAN DER HOEVEN.

— seje —

AMSTERDAM,
C. L. VAN LANGENHUYSEN,
1872.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0512 5780

AAN

DE ZOUAVEN-BROEDERSCHAP

„FIDEI ET VIRTUTI”

TE ROTTERDAM,

HAAR EERE-LID

H. A. DES AMORIE VAN DER HOEVEN.

DR. JOHANNES B. B. B. B. B.

1850

1850

1850

1850

Zeer Geachte Toehoorders!

Wij zijn hier gekomen om feest te vieren..... maar hoe *kunnen* wij feest vieren? Hoe zal, bij het aandenken der vestiging van den St. Petrusstoel te Rome, de ware feestelijke stemming ons bezielen, wanneer wij de oogen om ons slaan? Wanneer wij zien hoe het wettig erfdeel der Kerk aan onzen Heiligen Vader ontroofd geworden is; hoe hij-zelf, de Vorst der Vorsten, een gevangene is binnen de muren van het Vaticaan, en Rome, de heilige stad, in de macht der booswichten is overgeleverd? En nog schijnt het ergste niet gekomen te zijn. Zelfs het leven des Heiligen Vaders is elken dag bedreigd. De woede van het internationale moordenaarsrot, waaraan Mgr. Darboy en zoo vele martelaren ten offer gevallen zijn, is niet verzadigd — zij hunkert naar een edeler prooi. En wie zal haar tegenhouden? Zeker geen ongelukkige Koning, de speelbal der revolutie, de slaaf van den zoogenaamden volkswil, de medeplichtige aan de misdaden wier straf hij reeds op aarde in de wroeging van zijn geweten draagt. Zeker geen papieren waarborg, die niets dan een ellendig bedeksel van den gepleegden roof, of liever een nieuwe beschimping van den beroofde verdient te heeten. Zeker niet de bende der kameraden van Garibaldi, aan welke

thans de post die *U* toekwam, wakkere Zouaven, is toevertrouwd. Helaas, weerloos is hij, onze Vorst en onze Vader, in de hand zijner vijanden — *niemand* beschermt hem dan God alleen!

God alleen..... en wie durft zeggen dat God het »tot hiertoe en niet verder!» waarnaar wij reeds zoo lang smachtend uitzien, *nu* uitspreken zal? Schijnt het niet alsof Hij het kwaad, voor een poos althans, onbelemmerd wil doen heerschen op aarde, alsof Hij de menschen wil overgeven aan de vrije werking hunner razernij? Was er ooit een tijd zóó somber, zóó geheel van licht en troost beroofd als de tijd dien wij beleven? Wordt niet de Kerk met een algemeenen afval bedreigd, en is er niet overal in Europa een samenzwering in gang tusschen de mannen der macht en de mannen der wetenschap om het katholiek geloof te verdelgen? Ja, hooren wij niet van vele zijden den triomfkreet aanheffen, dat de éénige Paus, wien het in den loop van achttien eeuwen is gegeven geweest de jaren van den eersten der Pausen te vervullen, tevens de laatste der Pausen zal zijn?

En alsof dat alles niet genoeg ware om onzen geest, in plaats van met feestvreugde, met weemoed te vervullen, bestaat er voor ons, Nederlandsche katholieken, nog een bijzondere oorzaak van smart. Ik bedoel het beschamende feit, dat ons dierbaar vaderland de eerste, en tot nu toe de éénige der Europeesche Staten geweest is, die aan den roof van Rome zijne sanctie heeft verleend, door de verbreking der gemeenschap met Rome's wettigen Koning. Hoe kunnen wij, dubbel rouwdragenden, dan heden blijde feestvierders zijn?

En toch ben ik hier gekomen om, met vertrouwen op uwe welwillendheid, de taak eens feestredenaars te vervullen, die uwe vereerende keus mij opgedragen

heeft. En toch zal die taak mij niet te moeielijk zijn. Want wel is het waar — een donkere nacht omringt ons van alle kanten, alles schijnt tegen ons gekeerd, de hand van alle sterken is opgeheven tegen den Stoel van den Heiligen Petrus wiens vestiging wij heden herdenken, niemand beschermt hem dan God alléén..... Maar God alleen! En *wat* de Heer van hemel en aarde, in Zijn ondoorgrondelijk raadsbesluit, ook aan den geest des kwaads veroorloven moge, ééne zaak zal Hij *niet* veroorloven. Hij zal *niet* dulden dat Zijn woord: »Gij zijt Petrus, en op deze *petra* zal Ik Mijne Kerk bouwen, en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen” te schande worde gemaakt.

Wat ik u aantoonen wil, Z. G. T., is dit: »*Indien wij bedrogen zijn, dan zijn wij door God bedrogen.*” En wanneer ik slaag in het bewijs dat wij die moedige taal eens kerkvaders zonder vermetelheid op ons geloof aan de eeuwigheid van het Pausdom toepassen mogen, dan voorzeker zal het ons licht vallen den kommer van het oogenblik te vergeten, en met een goed geweten feest te vieren zelfs in ons rouwgewaad. Want waar was ooit de mensch te vinden dien God bedrogen heeft? En wat beteekent het ras voorbijgaande heden voor hem die *zeker* is van de eeuwigheid?

Ik zou kunnen volstaan met een beroep op Gods onfeilbaar woord, in de Heilige Schrift vervat. Gij kent ze, die plaatsen, waarin op de krachtigste en ondubbelzinnigste wijze — als voorzag Christus de tegenspraak die eerst na vijftien eeuwen komen zoude — aan Simon Petrus de voorrang boven de andere Apostelen wordt toegekend; waarin de macht om te binden en te ontbinden, elders aan allen gezamenlijk verleend, aan hem afzonderlijk wordt gegeven; waarin uitsluitend voor *zijn* geloof eene onwrikbare vastheid door den Heer afgebeden

en derhalve verkregen wordt; waarin de weiding der lammeren en schapen, d. i. het opperbestuur der geheele Kerk, aan hem alléén wordt toevertrouwd. Gij kent ze, zeg ik, en Gij weet dat die plaatsen der Heilige Schrift de steenrots zijn, waarop de katholieke leer van het Pausdom is gebouwd, en waarop de ketterij al hare wapenen van aanval en vernieling heeft stomp geslagen. Ik ga zeker niet te ver door te verklaren dat er *niets* staat in den Bijbel, wanneer de voorrang van Petrus als opperbewaarder des geloofs en opperherder der Kerk van Christus er niet in te vinden is. En *even* zeker is het voor iederen denkenden Christen, wiens geest niet of door booze hardnekkigheid of door ingekankerd vooroordeel beneveld geworden is, dat Christus niet *kan* bedoeld hebben een zoo gewichtig voorrecht te verleen en voor weinige jaren, aan den mensch Petrus die weldra sterven zoude, maar dat hij het voor eeuwig heeft willen geven aan den Petrus, die bestemd was om het Hoofd der Kerk te blijven tot het einde der wereld. Laten zij, die dit loochenen, ééne voor de rechtbank van het gezond verstand bevredigende reden opgeven, waarom een zichtbare bevestiger des geloofs en een zichtbare weider der schapen *wel* tijdens het leven van Petrus en *niet* na zijn verscheiden is noodig geweest! Laten zij aantoonen dat de Heer Christus gewoon was instellingen voor éénen dag te maken, in plaats van instellingen voor de eeuwigheid! Laten zij, voor Gods aangezicht, *durven* volhouden dat een hoofdartikel der Christelijke Grondwet, in den plechtigsten vorm en met driedubbele herhaling afgekondigd, niets dan een persoonlijk gunstbewijs, eene zinledige *caprice* is geweest!

Doch genoeg hierover, Z. G. T., genoeg althans *voor ons*, die zoo gelukkig zijn de leer der Heilige Kerk behouden te hebben in al hare zuiverheid. Ik heb den

grondslag van ons geloof in de goddelijke instelling van het Pausdom slechts willen aanwijzen; reeds die aanwijzing is voldoende om ons te doen uitroepen: »Indien wij bedrogen zijn, dan zijn wij door God bedrogen.» Maar ik wil het terrein der Heilige Schrift verlaten om mij met u te begeven op het terrein der geschiedenis. Daar liggen ze vóór ons, de jaarboeken van achttien eeuwen — laat ons, tot versterking van ons vertrouwen en tot vuriger aanbidding van Gods Voorzienigheid, ook van hen vernemen wat het boek der Openbaring ons zoo krachtig verkondigd heeft!

Het is in het 67ste jaar onzer tijdrekening, den 29sten Juni. Wij zijn te Rome, in de schitterende hoofdstad der heidensche wereld, onder de regering van Keizer Nero. Welk vreeselijk schouwspel treft daar onze oogen? Wij zien Simon Petrus, den eersten Paus, aan het kruis genageld, met het hoofd naar beneden, den dood des verachtelijksten misdadigers stervende onder de verwenschingen en spotternijen zijner vijanden. Vijf-en-twintig jaren vroeger was hij te Rome aangekomen om er den Stoel te vestigen des Stedehouders van Christus — en zie daar het loon, ziedaar de vrucht van zijn streven! »Zoo verga het elk die het waagt zich Opperpriester des Heeren te noemen waar, in den persoon des Keizers, de Opperpriester der wereld gezeteld is!» roept het zegevierende heidendom uit. En inderdaad, het spreekt de taal der menschelijke wijsheid. In Petrus is, naar allen schijn, het Pausdom ten dood gebracht. Wie zal wenschen hem te vervangen op zulk een troon, als waaraan zijn verminkt en onkenbaar lichaam is vastgehecht? Wie zal den moed hebben de opvolger te zijn van zulk een spotmajesteit? «Uit is het, nu reeds, met Uwe instelling van een stedehouderschap op aarde, o Christus! Uw Kerk is zonder hoofd, Uw schapen zijn zonder herder, Uw

geloof heeft zijn bevestiger verloren; Keizer Nero heeft Uw Grondwet der eeuwigheid na weinige jaren verscheurd en vernietigd, want keizer Nero is machtiger dan Gij! Dáár hangt de eerste en laatste Paus der Christenheid — leve Paus Nero!”

Het heidendom had, van zijn standpunt, recht zóó te spreken en dit te verwachten bij het kruis van Petrus — het had ook recht zich te verwonderen dat zijn verwachting geen dadelijke vervulling vond. Want, zonderling genoeg, de Bisschopszetel van Petrus bleef niet ledig; er werd een vermetelevonden die het waagde hem op te volgen in zijn rang. »Welnu, brulde het heidendom, dat hij hem ook volge in den marteldood!” En zoo geschiedde het, Z. G. T.! En zoo bleef het geschieden, niet tweemaal, niet vijfmaal, niet tienmaal, maar dertigmaal, drie eeuwen lang, bijna zonder uitzondering — slechts twee Pausen stierven te spoedig om het gemeenschappelijk lot van al hun voorgangers en opvolgers te ondergaan. Het was als een onafgebroken *duel* tusschen den Keizer en den Stedehouder van Christus; telkens behaalde de Keizer de overwinning, en telkens bleek die overwinning vruchteloos te zijn. Nauwlijks had hij den Paus der Christenen omgebracht, of de Paus der Christenen stond weder levend voor hem. Petrus werd gekruisigd, onthoofd, verbrand, door wilde dieren verscheurd, onder de gruwelijkste pijnigingen doodgemarteld — *en Petrus stierf nooit!* En toen die ontzettende worsteling eindelijk beslist geworden was, en van de twee Romeinsche Opperpriesters de één voor den ander het veld had moeten ruimen — toen was de verslagene niet de Opperpriester der Christenen, de Paus Petrus, maar de Opperpriester der heidenen, de Paus Nero! Konstantijn de Groote verliet Rome als overwonneling, en de Heilige Sylvester bleef

te Rome als overwinnaar. En nu vraag ik U: is de katholieke Christen, die de bloedige geschiedenis dezer drie eerste eeuwen doorleest; die overweegt hoe de marteldood van dertig achtereenvolgende Pausen onmachtig is geweest om het Pausdom te dooden; hoe de herdersstaf van Petrus den schepter der Romeinsche Keizers verbroken, hun troon omvergeworpen, en hen zelve uit Rome verdreven heeft — is hij niet *gerechtigd* te zeggen: »Indien ik in mijn geloof aan de eeuwigheid van het Pausdom bedrogen ben, dan ben ik door God bedrogen?»

Laat ons verder gaan, en een blik werpen op de geschiedenis der vijf volgende eeuwen. Zij omvatten een tijdperk van geweld en van maatschappelijke verwarring zonder wederga. Het reusachtige Romeinsche Rijk stort ineen, de oude wereld valt overal in puinhoopen. Tal van barbaarsche volken, zelve nauwlijks wetende van waar zij komen, onwetende en onverschillig waarheen zij gaan, op niets dan roof en verwoesting tuk, verdringen en verslinden elkander, en vernielen het werk en de beschaving der Oudheid. Al wat groot was wordt omvergeworpen, al wat sterk en machtig was wordt vernietigd, al wat één was wordt vaneengescheurd. De wereld is een chaos geworden, waarin de onkenbare stukken en brokken van al hetgeen bestond in hope-looze wanorde dooreengeworpen zijn. Ten laatste ontfermde zich God over de kermende aarde, en deed Zijn »Er zij licht!» ook over dezen chaos hooren. De oude wereld was voorbijgegaan, de nieuwe wereld was gekomen; de laatste Keizer Konstantijn was vervangen door den eersten Keizer Charlemagne. En toen men, bij het aanbreken van den dag, zocht wat de storm van dien langen nacht in wezen gelaten had van het oude — toen was het onmogelijk iets anders te vinden

dan den Stoel van St. Petrus te Rome, maar dien sterker gegroundvest en van grooteren luister omgeven dan te voren. De Heilige Petrus was ook nu de Bisschop der Bisschoppen die hij vroeger was, en hij zetelde tevens als Koning in de eeuwige stad, omdat het God niet behaagde dat het Hoofd Zijner Kerk de onderdaan eens menschen zou wezen. Zoo was dan een tweede ark uit dezen tweeden zondvloed gespaard gebleven; en hoe zou dé katholieke, die dit wonder aanschouwt, niet bevoegd zijn te verklaren: »Indien ik in mijn geloof aan de eeuwigheid van het Pausdom bedrogen ben, dan ben ik door God bedrogen?»

Wederom doorloopen wij een tijdperk van zes eeuwen; en al zien wij de instelling van het stedehouderschap des Heeren nu niet langer door den heul en de wilde beesten van Nero, noch door de woeste horden van Attila en Genserik bedreigd — wij zien haar bestormd door een nog gevaarlijker vijand, door eigen bederf en scheuring. Er wordt gekuipt en gevochten om den Stoel van Petrus, die nu van een martelaarszetel een zetel van wereldsche macht en grootheid geworden is; en het zijn niet altijd de waardigsten die den prijs behalen. Wel blijft God getrouw aan Zijn woord bij de ontrouw der menschen; het gebed des Heeren voor het onwankelbaar geloof van Petrus blijft ook voor den zondigen Petrus van kracht, en op geen enkelen zijner opvolgers kleeft de smet van vervalsching der oud-Christelijke leer, maar het kan niet ontkend worden, Z. G. T., dat de Roomsche Bisschopsstoel door eenige — Goddank weinige — slechte Pausen ontreinigd geworden is. God, die het kwade ten goede leidt, heeft voorzeker ook deze allerkrachtigste bevestiging aan ons geloof in de eeuwigheid van het Pausdom niet willen onthouden. Want had het *kunnen* vallen, dan was het

toen geweest. Of dan was het, toen de Pausen zelve de onafhankelijkheid des Heiligen Stoels aan de Duit-sche Keizers schenen prijs te geven, tot Gregorius VII door God gezonden werd voor de bevrijding der Kerk. Dan was het, toen Rome zeventig jaren achtereen van de aanwezigheid der Pausen verstoken bleef, en alles moest doen vreezen dat de Stedehouders van Christus tot de gehoorzame dienaren der Koningen van Frankrijk zouden worden vernederd. Dan was het bovenal, toen Paus tegenover Paus op den rang en de rechten van den Heiligen Petrus aanspraak maakte, en toen de verdeelde kudde niet wist wie van beiden de *ware* herder was, wiens roepstem zij te volgen behoorde. Dat waren bange, sombere tijden, waarin de Christen begon te wanhopen aan den Hemel, en waarin de hel zich gereed maakte haar triomflied aan te heffen over den val van het werk des Heeren! Beide voorbarig, beide zonder grond — de wanhoop werd in vreugde, het triomflied in een kreet van machteloze woede veranderd. Op het Concilie van Constants kwam een einde aan de scheuring der Kerk, en onder de toejuiching van alle geloovigen werd Paus Martinus V als »de Engel des vredes”, als »het algemeen geluk” gehuldigd. De schijnbaar onmogelijke hereeniging der Christenheid onder haar éénigen rechtmatigen Opperherder was werkelijkheid geworden, en de katholiek, voor wiens oog dit tafereel van menschelijke zwakheid en van goddelijke kracht in de geschiedenis wordt ontvouwd, *kan* niet anders dan herhalen: »Indien ik in mijn geloof aan de eeuwigheid van het Pausdom bedrogen ben, dan ben ik door God bedrogen.”

Eene eeuw later, en Luther staat op. Luther verheft zijne machtige stem — en die stem vindt weerklank bij duizenden, bij tienduizenden, bij millioenen, bij

de Koningen en grooten vooral die de volken met zich slepen; de geheele aarde schijnt tot afval van Rome te neigen. Ditmaal heeft de duivel al zijn krachten ingespannen, en zich in de gedaante van een engel des lichts getooid, die een nieuw — neen, een gezuiverd evangelie aan de menschheid komt verkondigen. »Pausen, gij zijt geen plaatsvervaarders van Christus, gij zijt de onderdrukkers der Christelijke vrijheid, de tyrannen van het Christelijk geweten, de vervalschers der Christelijke leer geweest! Gij, Paus van Rome, zijt de antichrist, en het uur van uw ondergang is gekomen! Gij zijt een dienaar der duisternis — wee u, want het Rijk der heiligen is aangebroken. Luther zal u doden, Zwingli zal u begraven, Calvijn zal een vloekrede houden op uw graf! De Heilige Petrus is ontzet van zijn ambt als weider der schapen; Christus zelf zal die taak weder op zich nemen — weg met Rome, weg met den Paus!»

Zoo brulde de woede der dusgenaamde kerkhervormers, en het liet zich aanzien dat zij naar hartewensch verzadigd worden zoude. Inderdaad werd aan de Kerk van Christus een zware wond geslagen, die niet geheeld, die altijd bloedende is. Een aanzienlijk deel der Christenheid werd afgescheurd van het door God gestelde middelpunt der éénheid, en hield op naar de stem van den Heiligen Petrus te hooren. Maar ik vraag het u, Z. G. T., ik vraag het onze verdoolde broeders zelve — aan *wie* heeft deze voor alle ware Christenen zoo droevige scheuring tot verderf gestrekt? *Wie* hebben het geloof behouden, ongeschokt en onverminderd; *wie* hebben het verloren, eerst ten deele, later bijna geheel, zoodat thans geen enkel hoofdartikel der Christelijke leer meer is aan te wijzen waaromtrent aan hunne zijde eenstemmigheid bestaat? Helaas, wij zeg-

gen het niet als triomfeerenden, maar met innige smart en waarachtig mededoogen: het protestantsche Christendom is geen Christendom meer! Christus werd door onze broeders verlaten, omdat Petrus door hen verlaten was. Ik weet dat er nog ware Christenen zijn buiten de Kerk van Christus, Christenen voor wier trouw en onverbreekbare hoop wij, meer bevoorrechten, ons in ootmoed moeten nederbuigen — maar van die helden zelve kunt Gij het vernemen dat hun aantal dagelijks kleiner, dat de vaan die zij omhoog houden door eene steeds aangroeiende meerderheid hunner zoogenaamde geloofsgenooten gehoond en verloochend wordt. God helpe en redde hen, edele strijders voor een verloren zaak, in welke zij ter goeder trouw, hoezeer ten onrechte, de zaak der waarheid meenen te dienen. Doch hun zaak is verloren: het protestantisme, als een positief-Christelijk geloof, holt naar zijn ondergang.

En het Pausdom? Ook uit dezen allerhevigsten strijd kwam het onverzwakt en ongeschonden ten voorschijn. De Kerk betreurde den afval van een deel harer kinderen, maar in zich zelve en in hare gehechtheid aan den Stoel van Petrus was zij krachtiger dan ooit. Het is ontwijfelbaar dat het geestelijk gezag der Pausen als opperherders der Christenheid, waartegen de hervorming hoofdzakelijk is gericht geweest, door de hervorming is versterkt geworden. Aan zich zelve en zijn volgers heeft Luther groot kwaad, aan het Pausdom heeft zijn opstand meer goeds dan kwaads gedaan. Het was niet mogelijk dat het nut, dat de noodzakelijkheid van den grondslag der katholieke éénheid helderder kon uitblinken dan in de geschiedenis der scheuringen van het protestantisme; Luther zag het nog bij zijn leven, en trachtte — meer door nood dan door heerschzucht gedrongen — zelf Paus te zijn. De katholieke Christen

heeft van niemand beter dan van hem geleerd *met welk doel* Christus een Stedehouder op aarde heeft aange-steld; en het resultaat der kerkhervorming is voor hem een nieuwe bevestiging van het woord: »Indien wij in ons geloof aan de eeuwigheid van het Pausdom bedrogen zijn, dan zijn wij door God bedrogen.»

Nog één blik in de jaarboeken der menschheid, Z. G. T., en onze schets is voltooid. Eén blik op dat vrees-lijk drama der Fransche omwenteling, waarvan ik niet weet of ik het een tooneel der wrake Gods of een meesterwerk van Satan moet heeten — waarschijnlijk zijn beide namen rechtvaardig. Geene bladzijde uit de geschiedenis is zoo verheven schoon, geene zoo afschu-welijk als deze, geene voorzeker wekt in zoo hooge mate onze vurige en onverzadelijke belangstelling op. Hoe nietig zijn de staatkundige en maatschappelijke be-roeringen onzer dagen, wanneer men ze bij DE OM-WENTELING van 1789 vergelijkt! De *Commune*-mannen zijn *paillassen* bij de mannen van het schrikbewind. Wij hebben stormen bijgewoond, maar wat beteeken-den zij bij den orkaan, die in het laatst der vorige eeuw over de Maatschappij is losgebarst?

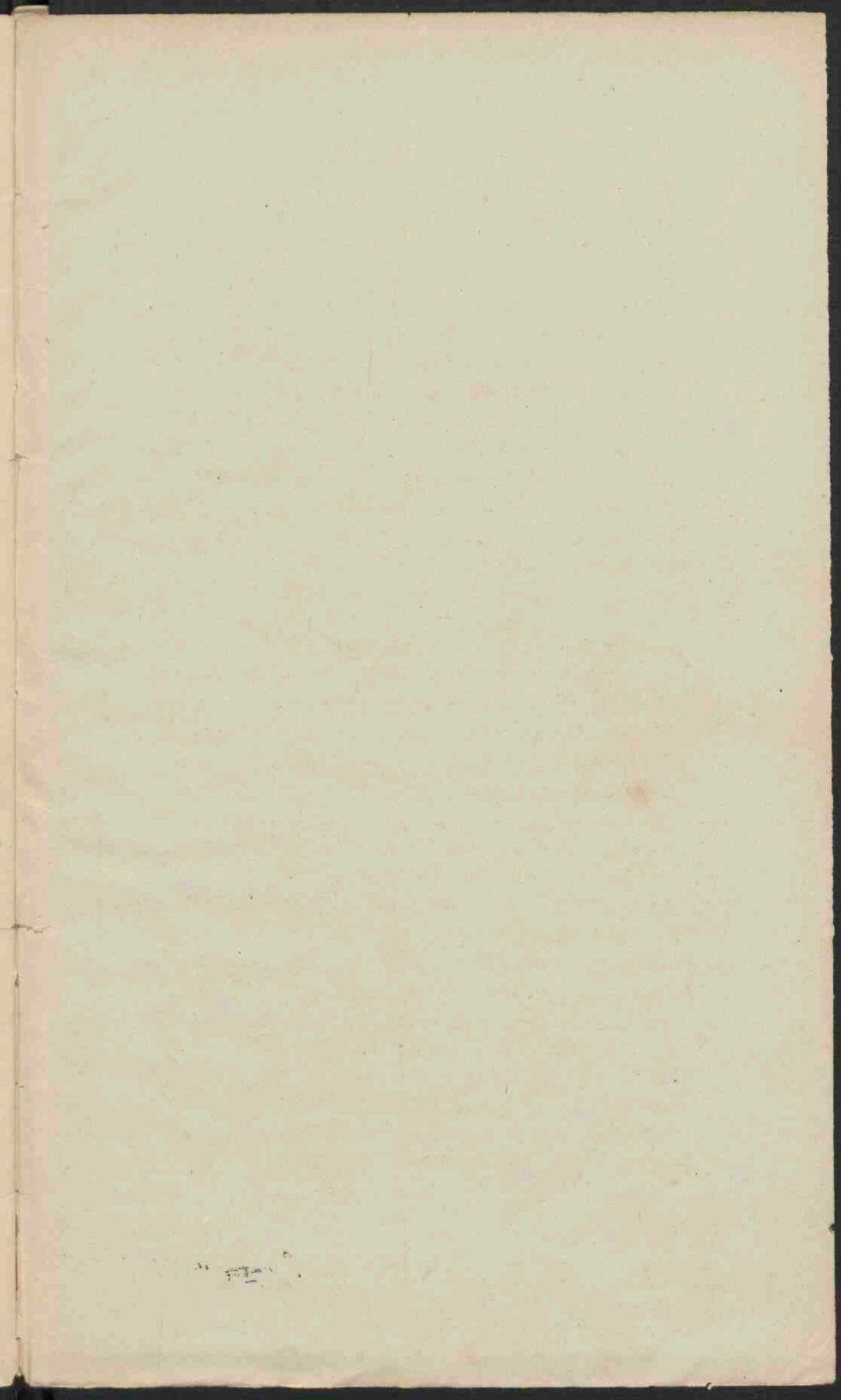
Met donderend geweld rukte hij aan, en met on-weêrstaanbare kracht wierp hij alles omver wat groot, wat verheven, wat heilig was. Natuurlijk de vereering van den God der Christenen in de eerste plaats — een »godin der rede» en een »opperwezen» der wijs-geeren mochten staande blijven. Nu, de God der Chris-tenen liet haar razen, de groote omwenteling, tot zij verzadigd was van gruwelen en bloed, en om een ver-losser van zich zelve smeekte. En ook dien verlosser gaf God haar in Napoleon, den geesel der volken en den vernederaar der Koningen — want God stelde hem tot meester over de machten der aarde. Doch Napo-

leon vergreep zich in zijn overmoed aan een meer dan aardsche macht; hij maakte den Paus tot zijn gevangene, en schonk, als een stuk speelgoed, aan zijn zoon des Pausen koningstitel. Weldra trof de bliksem des Hemels den vermetelen heiligschenner; hij, de beheerscher der wereld, stierf als een verlaten balling, maar met ware grootheid van geest zijne dwaling erkennende van een hooger gezag dan het zijne te hebben aangerand.

De omwenteling had uitgewoed, haar bedwinger zelf was bedwongen en geketend, vrede en rust keerden op de aarde weder — en haar aanschijn was vernieuwd geworden. Veel van het oude was voor altijd ondergegaan, niets was hetzelfde gebleven. Niets dan het Pausdom! Het Pausdom alleen had niets van den orkaan geleden, hoeveel ook Pius VII persoonlijk geleden had. De revolutie was als een schaduw heengegleden over den zetel van Petrus; en de katholieek, die bij de gedaanteverwisseling van alle zaken deze ééne onveranderd zag, *moest* wel uitroepen: »Indien ik in mijn geloof aan de eeuwigheid van het Pausdom bedrogen ben, dan ben ik door God bedrogen!»

Wij hebben de geschiedenis van achttien eeuwen met groote schreden doorloopen, Z. G. T., en zoo dikwijls wij rust hielden om een harer tijdperken te overzien en het door haar verkondigd Godswoord te vernemen, is dat woord telkens hetzelfde geweest. En wanneer wij thans met een blik des geestes het geheele tafereel omvatten, dat wij in gedeelten hebben aanschouwd, dan zien wij alles komen, alles vergaan, maar één beeld zien wij blijven als het vaste middelpunt. *Dat beeld is de bark van Petrus, en op die bark de Heer Christus!* Neem dat beeld weg —

en de geschiedenis der menschheid heeft geen zin, geen samenhang meer. Houd de oogen op dat beeld gevestigd — en Gij vindt de oplossing der raadselen van het Godsbestuur, zoover het den mensch gegeven is haar op aarde te vinden. De geschiedenis is een ijdel vertoon van dwaasheden en rampen, waaraan voor het arme menschedom geen ontkomen mogelijk is — of zij is de leiding der Kerk van Christus onder de onzichtbare hoede des Heeren en de zichtbare hoede van Zijn Stedehouder Petrus. Voor ons, Christenen en katholieken — och dat het nog noodig is twee woorden te bezigen waar één moest volstaan! — kan zij niet anders dan het laatste zijn. Welnu dan, Toehoorders, kunt Gij u voorstellen dat God in onze dagen het werk zou verloren geven waaraan Hij achttien eenwen lang — wat zeg ik, waaraan Hij sinds het begin der wereld gearbeid heeft? Kunt Gij u voorstellen dat God, de Eeuwige, ongeduldig; de Almachtige, moedeloos; de Onveranderlijke, weifelend zou geworden zijn?... Weest dan ook Gij niet ongeduldig noch moedeloos noch weifelend; *reken* op God, want Hij zelf heeft u het *recht* daartoe gegeven. Het is waar, deze tijd is slecht, doch er waren slechtere tijden dan deze. Het is waar, de nacht is donker, de storm woedt hevig, doch er waren donkerder nachten en heviger stormen dan deze. Het is waar, een bange twijfel komt somwijlen op zelfs in het hart van den onversaagden krijgsman des Heeren — doch werpt hem van u en weest zonder vreezen! Want zoo waar er een God is die ons regeert, zoo waar de Heilige Schrift Zijn woord en de geschiedenis der menschheid de spiegel is Zijner wijsheid, zóó waar mogen wij zeggen: »Indien wij in ons geloof aan de eeuwigheid van het Pausdom bedrogen zijn, dan zijn wij door God bedrogen!»

[The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is arranged in several paragraphs and is difficult to decipher due to its low contrast and ghosting.]